

ВАЛЕНТИНА ГЛАДКОВА

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри управління
Факультету інформаційних технологій та управління
Київського університету імені Бориса Грінченка,
м.Київ, Україна
v.hladkova@kubg.edu.ua, ORCID iD 0000-0003-4362-2195

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ МЕНЕДЖМЕНТУ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Професійна підготовка майбутніх менеджерів у галузі освіти передбачає формування їх готовності до діяльності в екстремальних умовах.

Основним результатом підготовки майбутніх керівників освітніх закладів (менеджерів освіти) у магістратурі є сформованість їх професійної компетентності. Вона виявляється в загальній здатності та готовності до управлінської діяльності (особливо в екстремальних умовах). Найважливішим показником високого рівня професіоналізму управлінських кадрів є акмеологічна компетентність.

В екстремальних умовах дуже важливим фактором є притаманність кожному менеджеру (керівнику закладу освіти) загальних і спеціальних акмеологічних інваріантів (управлінської рефлексії, відповідальності, емпатійності, професійного оптимізму). Професійний оптимізм, як акмеологічна інваріанта, згодом трансформується у суспільний соціальний оптимізм.

Розглянуто особливості підготовки магістрів менеджменту для освітньої галузі. Опановуючи освітні компоненти магістранти використовують набуті знання для здійснення акмеф'ючерингу – дієвого інструменту самопрогнозування на майбутнє. Це є особливо важливим в сучасних екстремальних умовах. Майбутні менеджери освіти розробляють авторські програми особистісно-професійного саморозвитку та самовдосконалення. При цьому вони спираються не лише на вершинні моделі саморозвитку, але й на моделі низинного саморозвитку (трагічну та анастрофічну). За цими моделями підкреслюється важливість врахування точок кризи та катарсису. Цей процес сповнений індивідуальним оптимізмом, який складає підставу соціального оптимізму.

Ключові слова: акмеологічна компетентність, акмеологічні інваріанти, акмеф'ючеринг, анастрофічна модель, екстремальні умови, керівник закладу освіти, катарсис, криза, менеджер освіти, професійна компетентність, соціальний оптимізм, трагічна модель.

© Валентина Гладкова, 2022

Вступ. XXI століття висуває нові підвищені вимоги щодо професійної готовності сучасного фахівця до діяльності в екстремальних умовах. Питаннями професійної підготовки різних категорій фахівців до такої діяльності переймалися багато науковців. Так, Шинкаренко І. розглядає особливості діяльності працівників поліції в екстремальних ситуаціях та пропонує рекомендації не лише для діючих співробітників, але й для курсантів і слухачів закладів вищої освіти (Шинкаренко, 2020). Руденко Л. і Козяр М. досліджували здоров'язбережувальне освітнє середовище як чинник підготовки особистості до діяльності в екстремальних умовах. Шклярук А. акцентує увагу на формуванні вольових якостей у професійно-екстремальній діяльності. Науковці у 2019-2021 рр. інтенсивно досліджували особливості підготовки майбутніх фахівців у ЗВО до професійної діяльності в умовах пандемії. Проте 2022 рік вніс свої корективи – 24 лютого Росія розпочала повномасштабну війну з Україною. Нагальною стала потреба підготовки людини не лише до професійної діяльності в умовах воєнного часу, але й збереження фізичного і психічного здоров'я. Це стосується всіх сфер людської діяльності, аж надто освітньої галузі.

Мета статті – схарактеризувати особливості професійної підготовки майбутніх менеджерів у галузі освіти до діяльності в екстремальних умовах.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі модернізації системи вищої освіти особлива увага приділяється формуванню професійної готовності майбутнього фахівця, зокрема менеджера освітньої галузі, до продуктивної діяльності не лише у звичайних умовах, але й в екстремальних ситуаціях. Суспільство потребує керівників закладів освіти різних рівнів, які здатні якісно реалізовувати свою управлінську діяльність. Кардинальні зміни, що відбуваються в суспільстві сприяють розробці нових підходів до управління закладами освіти. І до цього слід готувати майбутніх менеджерів (керівників закладів освіти).

Питання управління освітою, взагалі, та окремими закладами освіти, зокрема, перебувають в полі зору сучасних науковців (Берека В., Галус О., Гриньова М., Калашникова С., Єльнікова Г., Олійник В., Рябова З., Сорочан Т. та ін.).

На думку багатьох науковців, серед суперечностей, що виникли у сфері підготовки менеджерів освіти, вирізняються невідповідності між постійно зростаючими вимогами суспільства до рівня професійної (управлінської) компетентності цієї категорії управлінців і реальним рівнем їх професійної підготовки.

Основним результатом підготовки майбутніх керівників освітніх закладів (менеджерів освіти) у магістратурі є сформованість їх професійної компетентності – інтегральної якості особистості, котра виявляється в загальній здатності та готовності до управлінської діяльності (особливо в екстремальних умовах). Такий фахівець не лише вирізняється значним обсягом знань і досвіду. Він здатний актуалізувати, за потреби, набуті знання та вміння, використовувати їх при виконанні професійних функцій. Правильно оцінивши реальну ситуацію такий керівник приймає оптимальне за конкретних умов управлінське рішення.

Науковці сходяться до думки, що професійна компетентність є динамічною категорією, яка залежить від конкретної соціальної ситуації (Компетентнісний підхід, 2004).

Досліджуючи професійну компетентність як інтегральну характеристику особистісних і ділових якостей сучасного фахівця, що уможливають досягнення мети при виконанні професійної діяльності, науковці розробляють структуру та види такої компетентності. Так, розглядаючи професійну компетентність як один із основних компонентів професійної готовності фахівця, Козлова Н. і Павлова Л. вважають, що її структуру складають три компоненти: змістовий, ресурсно-часовий і соціально-економічний. Деякі науковці до цього переліку компонентів додають ціле-мотиваційний або мотиваційно-ціннісний (Карпова Л.). Аналізуючи напрацювання багатьох дослідників, Вишпольська В. зазначає, що у складі професійної компетентності

фахівця доцільно виділяти п'ять компонентів: мотиваційно-вольовий, змістовий, функціональний, рефлексивний та комунікативний (Вишпольська, 2008). На нашу думку, в структурі цього інтегрованого утворення можна виділити такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційний, особистісний (Гладкова, 2013).

У складі професійної (управлінської) компетентності менеджера освітньої галузі слід відзначити особливий її різновид – акмеологічну компетентність, як найважливіший показник сформованості високого рівня професіоналізму управлінських кадрів. «Акмеологічна компетентність – інтегральна здатність людини вибудовувати свій поступальний розвиток у різних сферах діяльності за умов постійного ускладнення задач і зростання рівнів досягнень, що потребують максимальної реалізації психологічних ресурсів людини» (Гладкова, 2017, с. 5).

Питанням формування професійно-важливих якостей (акмеологічних інваріантів) керівних освітянських кадрів, які здатні до саморозвитку та самовдосконалення, приділяють увагу сучасні науковці. Усе різноманіття акмеологічних інваріантів можна поділити на три великі групи: загальні, особливі та одиничні. Групу загальних якостей утворюють сила особистості, розвинена антиципація, високий рівень самоорганізації, вміння оперативно й своєчасно приймати рішення, точність і нестандартність, креативність та ефективність, висока адекватна мотивація досягнень. До особливих (або специфічних) належать проникливість, комунікативність та комунікабельність, вміння не лише чинити психологічний вплив, але й витримувати його дію від зовнішніх подразників, сміливість і витримка. До конкретних (одиничних) акмеологічних інваріантів належать професійна мобільність, управлінська рефлексія, інтенціонально-акмеологічна спрямованість, рішучість у прийнятті управлінських рішень, відповідальність, професійний оптимізм та ін. В екстремальних умовах дуже важливим фактором є притаманність кожному менеджеру (керівнику закладу освіти) усіх вище перерахованих акмеологічних інваріантів, аж надто управлінської рефлексії, відповідальності, емпатійності,

професійного оптимізму, який згодом трансформується у суспільний соціальний оптимізм.

Науковець Вознесенська О.Л. зазначає, що «... соціальний оптимізм – це позитивні очікування людини, групи, суспільства, які поширюються на суспільне життя (віра в прогрес, розвиток суспільства), і які підкріплені активною громадською позицією, готовністю діяти на благо суспільства, та усвідомленням себе як суспільно значущої сили» (Вознесенська, 2018). Соціальний оптимізм вкрай необхідний у кризові періоди, коли втрачається відчуття безпечності, правдива інформація або зовсім відсутня, або її дуже мало, збільшується інтенсивність екстремальних дій та зростає криміналізація соціальних процесів тощо. В умовах війни, яка зараз триває в Україні, соціальний оптимізм сприяє соціальній адаптації та соціалізації, соціальному діалогу, розумінню закономірностей функціонування та розвитку нашої країни.

У багатьох закладах вищої освіти України здійснюється професійна підготовка менеджерів освіти (керівників освітніх закладів різного рівня) через навчання в магістратурі. Випускники здобувають кваліфікацію «магістр менеджменту». Кожен ЗВО розробляє власну освітньо-професійну програму з цього напрямку. Підставою для такої розробки є Наказ № 959 Міністерства освіти і науки України від 10.07.2019 р. про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, в якому чітко прописані компетентності випускника (інтегральна, загальні та фахові), а також сформульовані результати навчання. Заклад вищої освіти може, за необхідності, коригувати ці переліки через додавання інших важливих фахових компетентностей і результатів.

Так, для прикладу, підготовка магістрів менеджменту в Київському університеті імені Бориса Грінченка здійснюється за освітньо-професійною програмою «Управління закладом освіти (за рівнями)».

У розрізі нашого дослідження акцентуємо увагу на тому, які освітні компоненти освітньо-професійної програми сприяють формуванню в майбутніх менеджерів освітньої галузі (керівників закладів освіти) професійної та, зокрема,

акмеологічної компетентності. Тут можна відзначити роль таких компонентів, як «Психологія управління», «Кадровий менеджмент» і «Самоменеджмент». Ці навчальні дисципліни допомагають зрозуміти особливості поведінки менеджера при виконанні ним професійної (управлінської) діяльності в мінливих, часто екстремальних умовах. Як не втратити рівновагу в кризових ситуаціях, допомогти не лише собі, але й підтримати і повести за собою інших та ін.

На навчальних заняттях магістранти не лише ознайомлюються з теоретичними напрацюваннями науковців, але й відпрацьовують практичні уміння на тренінгових заняттях.

Так, при опануванні змістового модуля «Управління людським капіталом та розвиток лідерського потенціалу» (освітній компонент «Кадровий менеджмент») відбувається ознайомлення з основами акмеології – науки про закономірності, умови, фактори, стимули, що сприяють чи перешкоджають самореалізації зрілої людини в процесі самопросування до вершин професіоналізму, при виконанні продуктивної діяльності творення. Магістранти аналізують акмесинергетичні технології особистісно-професійного саморозвитку та самовдосконалення сучасних фахівців взагалі та менеджерів освітньої галузі, зокрема. Відпрацьовують в ході виконання вправ на практичних заняттях дію такого ефективного інструменту як акмеф'ючеринг, тобто прогресивний розвиток і саморозвиток, який спрямований у майбутнє задля досягнення вершин (акме) різного рівня.

Також в ході акмеологічного тренінгу відбувається ознайомлення з такими різновидами зазначеного інструменту, як абілітаційний акмеф'ючеринг (його метою є сформовані акмеологічні інваріанти), синергетичний особистісний і професійний акмеф'ючеринг (він урахує особливості людини як синергетичної системи, яка постійно ефективно розвивається і самореалізується не зважаючи на бар'єри та катаболе в житті та професії). Цей інструмент складає підставу для розробки авторської програми особистісно-професійного саморозвитку та самовдосконалення менеджера як фахівця-майстра.

Майбутні менеджери освіти (керівники освітніх закладів) при створенні авторської програми спираються не лише на моделі вершинного розвитку, але й враховують також можливість низинного ката-розвитку. Це є особливо важливим в умовах воєнних дій в Україні. Для ілюстрації коротко схарактеризуємо деякі моделі низинного розвитку.

У всіх цих моделях акцентується увага на двох моментах – точках кризи і катарсису з точки зору акмеології та катабології. Ці точки розрізняються за показником кількості вироблених за певний час цінностей. Їх особливість полягає в тому, що кількість вироблених цінностей в них, умовно кажучи, дорівнює нулю.

При цьому система (людина, група людей) зайнята тими внутрішніми процесами, які відбуваються в ній. Можна сказати, що вона нічого не створює, але осмислює шляхи свого подальшого розвитку. У точці кризи переважає тенденція руху системи до процесів руйнування. Важливо, що точка кризи в принципі є оборотною. У ній ще існує потенційна можливість повернутися до норми за рахунок відновлення колишніх зв'язків в системі. З іншого боку, система може вибрати кардинальні зміни, зміну своїх сутнісних зв'язків, що може бути пов'язане з ризиком.

У точці катарсису – навпаки – переважає спрямованість на творення, це «очищення» від колишнього занепадницького стану і рух до нового результату (акме). Криза і катарсис перебувають у діалектичному зв'язку, одне переходить в інше. Критичні періоди відіграють роль пунктів визначення напрямку майбутнього розвитку, руйнування старих структур і формування нових.

Затяжний характер особистісної кризи призводить до того, що в суспільстві на всьому протязі його історії існують великі групи людей, які постійно живуть ніби «на дні», і їхній життєвий шлях відповідає моделі сталого низинного розвитку (катастатична модель). У загальному вигляді можна виділити три рівні, що розрізняються у співвідношенні фізіологічних або соціальних причин цього явища: люди з хронічними захворюваннями і відхиленнями, які в силу різних причин не знаходять в собі сили їм протистояти;

соціально-опущені алкозалежні і наркозалежні люди; соціально-пригноблені. За цією моделлю переважають процеси руйнування, з яких людина не може вийти. Вона нічого принципово нового не виробляє або здійснює деструктивні дії, підтримує свої статки на порівняно низькому рівні, не задається запитаннями про сенс свого існування, а якщо і задається, то вирішує їх для себе песимістично.

Якщо стійкий низинний розвиток характеризує в'янення життєвих сил особистості, то трагічна модель описує випадок стрімкого скочування людини за границі умовної осі рівноваги. За цією моделлю виділяється точка «кате», що відповідає в суспільстві трьом процесам: суїциду – самогубство, геноциду – винищення народів, омніциду – винищення всього живого. Тут руйнування в його крайніх проявах – це кінцева мета, границя розвитку.

Трагічна модель розвитку акцентує увагу на тотальному руйнуванні, тобто на такому стані системи, коли відбуваються незворотні порушення в цілісності утворюючих її елементів. Можливість виходу з цього стану залежить від ступеню незворотності процесів, від фактору часу, внутрішніх ресурсів і зовнішніх умов.

Ресурси людини в катастрофічних ситуаціях по суті обмежені необхідністю швидко зорієнтуватися і побачити можливість для виходу. У багатьох ситуаціях, вплинути на події, що відбуваються, які набули характеру катастрофи, неможливо, але предметом акмеологічного аналізу стають такі дії, які дають змогу запобігти входженню в цю руйнівну сферу.

Але існує також і протилежний стан – анастрофа. Вона, що використовується для опису повноти картини розвитку і того процесу, який пов'язаний з переходом від стану кате (межі руйнування) до руху вгору, до нового акме. Завдяки цьому поняттю, катастрофа перестає бути чимось однозначно фатальним і непереборним.

Анастрофічна модель розвитку висловлює основну сутність подолання катастрофічного розвитку. Анастрофе – це поворот від руйнування, низини до руху вгору. В цьому випадку кате розуміється як катастазис – встановлення низинної границі і знаходження виходу, сил для нового підйому. Зупинка в

руйнівних проявах пов'язана з тим, що людина, опинившись на дні, починає розуміти різницю між умовними «низом» і «верхом» існування, визначає для себе верхню межу і починає рухатися до неї. Кате долається, і система виходить до катарсису – очищення. Точка катарсису – особлива, тому що в ній людина перетинає лінію межі, що розділяє руйнівний і творчий характер діяльності. Тут перед людиною знову постає вибір – повернутися назад або продовжити сходження. Вага пройдених випробувань виявляється настільки серйозною, що з більшою часткою ймовірності, опинившись в стані катарсису, людина продовжить рух вгору.

Авторська система проєктування особистісного та професійного саморозвитку та самовдосконалення передбачає: здійснення діагностики особистісних якостей, станів і ресурсів, життєвих позицій; проведення акмеологічного аналізу ситуації (екстремальних умов), в якій здійснюється проєктування; укладання акмеограми фахівця; розробку власної траєкторії майбутнього особистісного та професійного саморозвитку. Обов'язковою умовою під час проєктування власної траєкторії є урахування факторів й умов, які сприяють або перешкоджають найбільш повному розкриттю фахівця в ході його просування до «акме» вершин професіоналізму.

Прагматичним результатом під час створення авторської системи професійно-особистісного розвитку й саморозвитку є траєкторія індивідуально-професійного розвитку, що націлена на якомога більш повну самореалізацію. Психологічним результатом є вміння прогнозувати майбутнє з опорою на реальні підстави.

Прогнозування свого майбутнього підтверджує власні оптимістичні позиції менеджера. Оптимізм є захисним фактором особистості та суспільства від дистресу та значимим фактором прогнозування суб'єктивного благополуччя. Людина виявляє громадську активність, сповнена позитивними очікуваннями щодо майбутнього. Опанувавши таку акмесинергетичну технологію керівник здатний допомогти іншим людям, своїм підлеглим у набутті впевненості у

завтрашньому дні. Відповідно на цій основі формується соціальний оптимізм як необхідна умова виходу суспільства із кризи.

Висновки. Сучасні менеджери освіти діють в умовах кардинальних змін у суспільстві, що потребує нових підходів до управління закладами освіти. Недостатня розробленість проблем щодо підготовки професійного менеджера освіти до здійснення управлінської діяльності детермінує низку труднощів і відхилень в ній. Особливість сучасного стану такої підготовки полягає в тому, що професійна діяльність керівників освітньої галузі відбувається переважно в екстремальних умовах.

Виконанню менеджеру освіти безпосередньо управлінських функцій сприяє сформована професійна компетентність, а забезпечує ефективне виконання цих функцій в екстремальних умовах розвинена акмеологічна компетентність.

В освітньому процесі при підготовці майбутніх магістрів менеджменту в галузі освіти відбувається розвиток професіоналізму цієї категорії фахівців, удосконалення їх акмеологічних інваріантів, відпрацьовуються вміння прогнозувати майбутнє через розробку авторських програм особистісно-професійного саморозвитку та самовдосконалення. Цей процес сповнений індивідуальним оптимізмом, який складає підставу соціального оптимізму.

Перспективи подальших досліджень убачаються в розкритті особливостей формування соціального оптимізму на акмеологічній основі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Афонін Е., Мартинов А. Українське диво: від депресії до соціального оптимізму. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 296 с. (Серія «Відкрита дослідницька концепція». Вип. 18).
- Берека В.Є. Формування компетентності майбутнього менеджера освіти як провідне завдання сучасної освітньої політики. *Вісник післядипломної освіти*. Випуск 6(35) «Серія «Педагогічні науки». 2018. С. 37-50.

- Вишпольська В.Ф. Зміст та структура професійної компетентності фахівця з міжнародних економічних відносин. *Вісник Запорізького національного університету*. № 1. 2008. С. 57-61.
- Гладкова В.М. Професійне самовдосконалення менеджерів вищих навчальних закладів: акмеологічні основи: *Монографія*. Київ: Освіта України, 2013. 350 с. С. 108-109.
- Гладкова В.М. Акмеологічна компетентність менеджера-лідера освітнього закладу. 2017. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24033/1/Gladkova_F.pdf (дата звернення 10.05.2022 р.)
- Гора В. А. Особливості системи професійної підготовки курсантів у вищих навчальних закладах Державної служби України з надзвичайних ситуацій. *Pedagogy and Psychology*, I (7), Issue: 14, 2013. С. 107 – 111.
- Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. 112 с.
- Лещенко М. П., Светлорусова А.В. Професійна підготовка магістрів управління навчальним закладом: історико-педагогічний дискурс. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб.наук. пр. / ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ. Харків : НТУ «ХПІ», 2010. Вип. 27 (31) : V Кримські педагогічні читання «Педагогіка вищої школи 21-го століття та формування національної гуманітарно-технічної еліти» : в 3 ч. Ч. 1. С. 75-82.
- Олексін Ю.П., Цінівський І.О. Специфіка підготовки менеджерів освіти в Україні. URL: <https://www.sworld.com.ua/konferua14/3.pdf> (дата звернення 06.05.2022р.)
- Павелко І. І. (2016). Модель професійно-психологічної готовності до діяльності в екстремальних умовах військових розвідників та підрозділів спеціального призначення. *Військово-технічний збірник*, (14), 146–152.

URL: <http://vtz.asv.gov.ua/article/view/153837> (дата звернення 06.05.2022р.). DOI: <https://doi.org/10.33577/2312-4458.14.2016.146-152>.

Полуяктова О.В. Підготовка менеджерів та практиків управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 21. 2018. С. 39-43.

Khurtenko O., Shuldyk A., Zubal M., Raytarovska I., Senyk A. & Bereziak K. Developing Students' Psychological Readiness to Make Decisions in Extreme Coaching Situations. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. 12(1), С. 88 – 103. (стаття в Scopus) URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/brain/article/view/3647> DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/12.1/172>

REFERENCES

- Afonin, E., Marty`nov A. (2019) Ukrayins`ke dy`vo: vid depresi`yi do social`nogo opty`mizmu. [Ukrainian miracle: from depression to social optimism] Ky`yiv : Vy`davny`chy`j dim «Ky`yev-Mogy`lyans`ka akademiya».
- Bereka, V.Ye. (2018) Formuvannya kompetentnosti majbutn`ogo menedzhera osvity` yak providne zavdannya suchasnoyi osvitn`oyi polity`ky`. [Formation of competence of the future manager of education as leading tasks of modern educational policy] Visny`k pislady`plomnoyi osvity`. Vy`pusk 6(35) «Seriya «Pedagogichni nauky`».
- Vy`shpol`s`ka, V.F. (2008) Zmist ta struktura profesijnoyi kompetentnosti faxivcya z mizhnarodny`x ekonomichny`x vidnosy`n. [Content and structure of professional competence of a specialist in international economic relations] Visny`k Zaporiz`kogo nacional`nogo universy`tetu.
- Gladkova, V.M. (2013) Profesijne samovdoskonalennya menedzheriv vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv: akmeologichni osnovy`: [Professional self-improvement of higher education managers institutions: acmeological foundations] Monografiya. Ky`yiv: Osvita Ukrayiny`.

Gladkova V.M. (2017) Akmeologichna kompetentnist` menedzhera-lidera osvitr`ogo zakladu. [Acmeological competence of the manager-leader of the educational institution]URL:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24033/1/Gladkova_F.pdf (data zvernennya 10.05.2022 r.)

Hora V. A. (2013) Osoblyvosti systemy profesiinoi pidhotovky kursantiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii. [Features of the system of professional training of cadets in higher education educational institutions of the State Emergency Service of Ukraine] *Pedagogy and Psychology*, I (7), Issue: 14, 2013. C. 107 – 111

Kompetentnisny`j pidxid u suchasnij osviti: svitovy`j dosvid ta ukrayins`ki perspekty`vy`: Biblioteka z osvitr`oyi polity`ky` (2004) [Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives: Library of Educational Policy] / pid zag. red. O.V Ovcharuk. K.: «K.I.S.».

Leshhenko M. P., Svyetlorusova A.V. (2010) Profesijna pidgotovka magistriv upravlinnya navchal`ny`m zakladom: istory`ko-pedagogichny`j dy`skurs. [Professional training of masters of management educational institution: historical and pedagogical discours] *Problemy` ta perspekty`vy` formuvannya nacional`noyi gumanitarno-texnichnoyi elity`* : zb. nauk. pr. / red. L. L. Tovazhnyans`ky`j, O. G. Romanovs`ky`j. Xarkiv : NTU «XPI». Vy`p. 27 (31) : V Kry`ms`ki pedagogichni chy`tannya «Pedagogika vy`shhoyi shkoly` 21-go stolittya ta formuvannya nacional`noyi gumanitarno-texnichnoyi elity`» : v 3 ch. Ch. 1.

Oleksin Yu.P., Cynivs`ky`j I.O. Specy`fika pidgotovky` menedzheriv osvity` v Ukraini. [Specifics of training of education managers in Ukraine]. URL: <https://www.sworld.com.ua/konferua14/3.pdf> (data zvernennya 06.05.2022r.)

Pavelko I. I. (2016). Model profesiino-psykhologichnoi hotovnosti do diialnosti v ekstremalnykh umovakh viiskovykh rozvidnykiv ta pidrozdiliv spetsialnoho pryznachennia [Model of professional and psychological readiness for activity in extreme conditions of military intelligence and special forces appointment].

Viiskovo-tekhnichnyi zbirnyk, (14), 146–152. URL:
<http://vtz.asv.gov.ua/article/view/153837> (дата звернення 06.05.2022р.).
DOI: <https://doi.org/10.33577/2312-4458.14.2016.146-152>.

Poluyaktova O.V. (2018) *Pidgotovka menedzheriv ta praktykiv upravlinnya*. [Training of managers and management practitioners] *Globalni ta nacionalni problemy ekonomiky*. Mykolayivs'kyj nacionalnyj universytet imeni V.O. Suxomlyns'kogo. Vypusk 21.

Khurtenko O., Shuldyk A., Zubal M., Raytarovska I., Senyk A. & Bereziak K. Developing Students' Psychological Readiness to Make Decisions in Extreme Coaching Situations. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. 12(1), С. 88 – 103. (стаття в Scopus) URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/brain/article/view/3647> DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/12.1/172>

VALENTYNA HLADKOVA,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Management,
Faculty of Information Technology and Management,
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
v.hladkova@kubg.edu.ua, ORCID iD 0000-0003-4362-2195

**PROFESSIONAL TRAINING OF MASTERS OF MANAGEMENT FOR
ACTIVITIES IN EXTREME CONDITIONS**

The purpose of the article is to characterize the features of professional training of future managers in the field of education to work in extreme conditions.

The main result of the training of future heads of educational institutions (managers of education) in the master's degree is the formation of their professional competence. This integral quality of personality is manifested in the general ability and willingness to manage (especially in extreme conditions). Emphasis is placed on acmeological competence – the most important indicator of a high level of professionalism of management staff.

In extreme conditions, a very important factor is the inherent nature of each manager (head of educational institution) of many acmeological invariants (managerial reflection, responsibility, empathy, professional optimism). Professional optimism is later transformed into public social optimism.

Features of preparation of masters of management for educational branch are considered. In mastering the educational components, undergraduates use the acquired knowledge to implement acme-futuring – an effective tool for self-forecasting for the future. This is especially important in today's extreme conditions. Future education managers develop author's programs of personal and professional self-development and self-improvement. They are based not only on the top model of self-development, but also on the model of low self-development (tragic and anastrophic). These models emphasize the importance of taking into account the points of crisis and catharsis.

In the educational process in the preparation of future masters of management in education is the development of professionalism of this category of specialists, improving their acmeological invariants, developing the ability to predict the future through the development of author's programs of personal and professional self-development and self-improvement.

Predicting one's future confirms the manager's own optimistic position. Optimism is a protective factor of the individual and society from distress and a significant factor in predicting subjective well-being. A person shows social activity, full of positive expectations for the future. By mastering this acme-energetic technology, the leader is able to help other people, his subordinates to gain confidence in the future. Accordingly, on this basis, social optimism is formed as a necessary condition for society to emerge from the crisis.

Key words: acmeological competence, acmeological invariants, acme-futuring, anastrophic model, catharsis, crisis, extreme conditions, head of educational institution, manager of education, professional competence, social optimism, tragic model.

*Стаття надійшла до редакції 16.04.2022
Прийнято до друку 28.06.2022*